

NIET MIS

Suzanne Klüver

Tussen het archeologische vondstmateriaal in Nederland zijn nog tal van interessante objecten te vinden die ons iets kunnen vertellen over de handel, productie en het gebruik van Delfts aardewerk. Zo ook de Delfts blauwe schenkkan op de afbeelding. Dit object is afkomstig uit een archeologische opgraving in Vlaardingen in 2001. Bij deze site zijn duizenden keramiekscherven opgegraven door het Vlaardings Archeologisch Kantoor (VLAK) en de archeologische vereniging Helinium. De locatie betreft onder andere een door de stad ingerichte stortplaats voor afval, waarin in de periode 1743–1756 stadsafval is gestort. Het materiaal dat gevonden is, dateert van de zeventiende tot de negentiende eeuw.

Schenkkan

De schenkkan is gemaakt van Delfts aardewerk en dateert 1675 – 1700. De kan heeft een blauw-witte decoratie van Chinese figuren in een landschap. Op de hals van de schenkuit is een tulpmotief aangebracht. Op de onderzijde is de kan gemerkt met het monogram MIS. Op sommige plaatsen is het object aangetast en verkleurd. Dit heeft te maken met de ondergrondse omstandigheden waarin de kan ongeveer 300 jaar heeft verkeerdd. De schenkkan is rijk gedecoreerd met zogenaamde *chinoiserieën*. Dit zijn Oosterse afbeeldingen die opnieuw geïnterpreteerd zijn door westerse kunstenaars. Zo ook door plateelschilders die vaak Chinees porselein als voorbeeld gebruikten.

Door dit modieuze porselein werden de motieven en afbeeldingen zoveel mogelijk nageemaakt, maar wel naar de westerse smaak. Een voorbeeld hiervan is het tulpmotief op de hals van de kan. Dit is van origine geen Chinese decoratie, maar de tulp was wel populair in Nederland door de invoer van deze nieuwe bloemensoort. Zo werden diverse decoraties gecombineerd tot een populair ‘Delfts’ product.

Gissen is missen

Om meer te weten te komen over het gebruik en de geschiedenis van deze kan is het interessant om te weten wie dit object heeft gemaakt. In ongeveer 1581 ging de eerste plateelbakker in Delft van start met het maken van tinglazuuraardewerk (Delfts blauw). In de periode tot aan 1876 zijn er 34 verschillende plateelfabrieken in Delft geweest. Bij deze bedrijven was veel personeel in dienst. Het is daarom interessant om te kijken hoe we een dergelijk stuk toe zouden kunnen schrijven aan een plateelbakker. Het merk *MIS* aan de onderkant zou daar een rol bij kunnen spelen.

Delftse fabrieken en merken

Het geven van 'identiteit' aan de platelen objecten kon op verschillende manieren. Zo maakte de plateelschilder soms de merken na van de Chinese objecten. Er zijn voorbeelden bekend van geluksymbolen die we kennen van Chinees porselein. Dit gaat dan om bijvoorbeeld een wierookbrander. Sommige merken bestonden uit een afkorting of een figuurtje dat naar de plateelfabriek verwees. Zo staan de letters LPK voor plateelbakkerij De Lampetkan. Fabriek De Klaauw wordt gesymboliseerd door een figuur van een klauwtje met of zonder 'nagels'. Maar ook waren er fabriekseigenaren die hun objecten merkten met de initialen van hun naam. Echter, de meeste tinglazuurobjecten werden niet van een merk voorzien.

Mispoes

Helaas kan tot nu toe nog geen plateelbakker verbonden worden met het merk MIS. Om te beginnen is er geen connectie te maken met de namen van de bekende Delftse plateelbakkerijen. Ook is er nog geen verband gevonden met een van de namen van de eigenaren of schilders. Dan is er nog de mogelijkheid om het logo om te draaien. Dan wordt er SIW gespeld. Echter aan de schreven van de letters, de punt op de i en de penseelstreek – waarbij het glazuur aan de onderkant van de letters wat is donkerder door het uitlopen van het blauwe glazuur – is te zien dat er echt MIS staat.

MIS als Nederlands woord zou ook voor mis-baksel kunnen staan. Toch lijkt dit niet logisch, omdat er dan speciaal een witte tinglazuur ondergrond

met blauwe merktekens zou moeten zijn gemaakt voor een object dat niet in orde zou was. De plateelbakkers wisten vaak pas na het bakken van de objecten of een stuk 'mislukt' was. Het zou natuurlijk wel kunnen dat de afbeelding niet helemaal goed geschilderd is. Er kan dan alsnog voor gekozen zijn om het object, aangezien het wel gebruikt kon worden, te bakken en te verkopen als tweede keus. Dan zou MIS aangeven dat het object een imperfectie vertoont. Ondanks de ontbrekende stukken en het aangetaste glazuur is dit niet aannemelijk.

Als laatste optie kunnen de letters MIS verwijzen naar een niet-Delftse plateelbakkerij of eigenaar. Tinglazuuraardewerk werd niet alleen in Delft gemaakt, maar ook in steden zoals Rotterdam, Amsterdam en Makkum. Er waren ook diverse producenten in het buitenland, waaronder Frankrijk en Duitsland. We weten dat er zelfs Nederlandse plateelschilders emigreerden naar buitenlandse steden om hier te gaan werken. Echter, meer onderzoek is nodig om deze uitwisseling en emigratiestromen beter in kaart te brengen.

Meedenken of meer ontdekken

Van verschillende merken is nog onbekend of er een betekenis aan verbonden kan worden. En soms moet de oplossing in een andere hoek gezocht worden. In het geval van de schenkkan met het MIS-merk is ook niet bekend of er meer stukken bekend zijn met dezelfde lettercombinatie. Daarom: meedenken mag!

Meer weten?

Er zijn een aantal publicaties en websites die dit onderwerp uitvoerig behandelen:

T.M. Eliëns (red.), M.S. van Aken-Fehmers, L.A. Schledorn, A.G. Hesselink, *Delfts aardewerk. Geschiedenis van een nationaal product, deel I*, Zwolle/Den Haag 1999

T.M. Eliëns (red.), M.S. van Aken-Fehmers, L.A. Schledorn, *Delfts aardewerk. Geschiedenis van een nationaal product, deel II*, Zwolle/Den Haag 2001

Kijk ook eens op de website

www.delftsaardewerk.nl